

III

(Valmistelevat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

13.–14. HELMIKUUTA 2008 PITÄMÄSSÄÄN 442. TÄYSISTUNNOSSA

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean Lausunto aiheesta Ryhmäkanteiden ja niiden aseman määrittely yhteisön kuluttajansuojalainsäädännön alalla oma-aloitteinen lausunto

(2008/C 162/01)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 16. helmikuuta 2007 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla antaa oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Ryhmäkanteiden ja niiden aseman määrittely yhteisön kuluttajansuojalainsäädännön alalla.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 31. tammikuuta 2008. Esittelijä oli Jorge **Pegado Liz**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 13.–14. helmikuuta 2008 pitämässään 442. täysistunnossa (helmikuun 14. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 134 ääntä puolesta ja 94 vastaan 6:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on päättänyt käynnistää uudelleen keskustelun siitä, onko tarpeen ja asianmukaista arvioida perusteellisesti yhteisön tasolla yhdenmukaistetun ryhmäkanteen asemaa ja oikeudellisia järjestelyjä ensi vaiheessa erityisesti kuluttajansuoja- ja kilpailulainsäädännön alalla.

1.2 ETSK on aina kannattanut yhteisön tasolla määriteltävää ryhmäkannetta, jonka tavoitteena on tehostaa vahingonkorvausten saamista kollektiivisten tai hajaantuvien eli diffuusien oikeuksien rikkomistapauksissa. Tällainen kannetyyppi täydentäisi hyödyllisellä tavalla sekä vaihtoehtoisten että oikeudellisten muutoksenhakukeinojen tarjoamaa suojaa ja erityisesti 19. toukokuuta 1998 annetussa direktiivissä 98/27/EY määriteltyjä kieltokanteita.

1.3 ETSK on itse asiassa puhunut useaan otteeseen alalla tarvittavan yhteisön toiminnan puolesta, sillä komitea katsoo, että tällainen toiminta

- voi auttaa ratkaisevalla tavalla poistamaan sisämarkkinoiden toiminnan esteitä, jotka johtuvat jäsenvaltioiden erilaisista oikeudellisista järjestelmistä, jolloin voidaan palauttaa kuluttajien luottamus yhtenäismarkkinoiden etuihin ja varmistaa lisäksi yritysten välinen todellinen ja terve kilpailu (perustamissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan c ja g alakohta).
- mahdollistaisi kuluttajansuojan lujittamisen tekemällä kuluttajille entistä helpommaksi ja tehokkaammaksi puolustaa oikeuksiaan oikeusteitse sekä varmistamalla yhteisön lainsäädännön entistä tehokkaamman täytäntöönpanon (perustamissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan t alakohta).
- olisi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (47 artikla) mainitun tehokkaita oikeussuojakeinoja puolueettomassa tuomioistuimessa koskevan perusperiaatteen mukaista.

1.4 Se, että jotkin jäsenvaltiot ovat viime vuosina ottaneet käyttöön erilaisia oikeudellisia järjestelmiä kuluttajien kollektiivisten etujen edustamiseksi, kun taas toiset jäsenvaltiot eivät vielä ole sitä tehneet, luo epätasa-arvoa oikeussuojan saatavuuden suhteen ja haittaa sisämarkkinoiden toteutumista. ETSK pitää tilannetta erityisen valitettavana, koska kansalaisten tyytyväisyys ja luottamus on yksi sisämarkkinoiden toteuttamiselle 2000-luvulla asetetuista tavoitteista. ETSK kiinnittää huomiota suunniteltujen toimien vaikutuksiin eurooppalaisten yritysten kilpailukykyyn ja siihen, miten suhteeton taakka vaikuttaa lopulta työntekijöihin ja kuluttajiin.

1.5 ETSK aikoo osallistua tähän keskusteluun tekemällä ryhmäkannetta koskevasta oikeudellisesta järjestelmästä konkreettisia ehdotuksia, joissa otetaan huomioon Euroopan valtioissa voimassa olevat kansalliset järjestelmät sekä myös vastaavia toimia kehittäneissä muissa maissa saadut kokemukset. Komitea ottaa erityisesti huomioon periaatteet, jotka esitettiin OECD:n ministerineuvoston suosituksessa C(2007)74 kuluttajariitojen ratkaisusta ja vahinkojen korjaamisesta.

1.6 Määrittäessään yhteisötason lainsäädäntöaloitteen muuttujia ETSK on ottanut huomioon eurooppalaisten oikeuslaitosten yhteisen oikeusperinteen sekä jäsenvaltioiden siviiliprosessin yhteiset peruseriaatteet ja hylännyt siksi amerikkalaisen *class action* -ryhmäkanteen tyyppiset toimet, jotka eivät sovi yhteen näiden perinteiden ja periaatteiden kanssa. ETSK pitää erityisen haitallisena sellaisten menettelyjen kehittämistä, joissa huomattava osa kuluttajien edun nimissä käynnistettyjen menettelyjen tuloksena saaduista korvaussummista tai rankaisuksi tuomittavista vahingonkorvauksista ohjataan ulkopuolisille investoijille tai amerikkalaisen ryhmäkannemenettelyn mallin mukaisesti toimiville asianajajille.

1.7 Tällaisen välineen tavoitteita ja tarkoitusta silmällä pitäen ETSK on analysoinut oikeudellisen järjestelmän pääasiallisia mahdollisia vaihtoehtoja (opt-in-järjestelmän, opt-out-järjestelmän tai niiden yhdistelmän edut ja haitat), tuomarin roolia, vahinkojen korvaamista, muutoksenhakua ja rahoitusta.

1.8 Aloitteen oikeusperusta sekä käytettävä lainsäädäntöväline ovat myös tärkeitä kysymyksiä, joita on analysoitu ja joista tehdään ehdotuksia.

1.9 ETSK muistuttaa lisäksi, että ryhmäkannemekanismeja koskevat pohdinnat eivät ole millään tavalla ristiriidassa vaihtoehtoisten riidanratkaisumallien ja niiden kehittämisen kanssa, pikemminkin päinvastoin. ETSK on yksi ensimmäisistä tahoista, joka on tuonut esille tarpeen luoda tehokkaita välineitä, joiden avulla kuluttajat voivat puolustaa yksilöllisiä tai kollektiivisia oikeuksiaan vetoamatta tuomioistuimeen. Tähän liittyen ETSK suosittelee asiamiesmenettelyjen ja muiden vastaavien menettelyjen nykyistä parempaa yhdenmukaistamista kulutuksen piiriin kuuluvilla aloilla, ja etenkin siellä, missä rajatylittävä kauppa on kaikkein kehittyneintä tai kehittyneimmässä.

1.10 Vahinkoa kärsineiden kuluttajien ryhmäkanteet ovat itse asiassa vain yksi monista mahdollisuuksista vaihtoehtojen kirjossa, joita riittää aina yksilöllisistä, vapaaehtoisista tai yhteisymmärryksen perustuvista toimista ryhmäkanteisiin ja oikeudellisiin menettelyihin. Jokaisen näistä riidanratkaisutavoista on toimittava optimaalisella tavalla, niin että syntyneiden vahinkojen korvaaminen on mahdollisimman helppoa ja tapahtuu tasolla, joka on vahingonkärsijän kannalta helpoimmin lähestyttävissä.

1.11 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ilmaisemaan aikomukseen tutkia tätä aihetta edelleen. Komitea korostaa kuitenkin, että tämän aikomuksen ohella on myös löydettävä todellista poliittista tahtoa, joka johtaa asianmukaisiin lainsäädäntöaloitteisiin.

1.12 Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajien tahdon ilmaisijana ETSK vetoaa myös Euroopan parlamenttiin, neuvostoon ja jäsenvaltioihin, jotta tämä arviointi suoritetaan eri osapuolten intressit huomioon ottaen sekä suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteita kunnioittaen ja että arvioinnin jatkoksi tehdään välttämättömät poliittiset päätökset, joiden perusteella suositusten mukainen aloite saadaan laadittua mahdollisimman pian.

2. Johdanto

2.1 Tämän oma-aloitteisen lausunnon tavoitteena on edistää laajaa keskustelua yhteisön tason ryhmäkanteiden ⁽¹⁾ asemasta ja oikeudellisesta järjestelmästä ensi vaiheessa erityisesti kuluttajansuoja- ja kilpailulainsäädännön alalla ⁽²⁾. Sen perimmäisenä päämääränä on saada kansalaisyhteiskunta ja Euroopan unionin toimivaltaiset toimielimet tutkimaan tällaisen aloitteen tarvetta ja vaikutuksia, pohtimaan sen oikeudellista luonnetta ja sen toteutuksen ehtoja Euroopan oikeusalueen puitteissa.

2.2 Käytetyn menetelmän perustana on tästä syystä alustava analyysi yhtenäismarkkinoiden tarpeista sekä aloitteen yhteensopivuudesta yhteisön lainsäädännön kanssa. Tämän jälkeen tutkitaan sen kykyä ratkaista tehokkaasti ja nopeasti etenkin kuluttajien taloudellisia etuja koskevia rajatylittäviä riita-asioita.

3. Yhtenäismarkkinat ja kuluttajien yhteiset edut

3.1 Sarjatuotannon kehityksen seurauksena viime vuosisadan jälkipuoliskolla syntyneet ”massaliiketoimet” ovat muuttaneet huomattavasti tapaa tehdä sopimuksia ja saada suostumus palvelujen myyntiä ja toimittamista varten.

Tietoyhteiskunnan synnyn sekä etämyynnin ja sähköisen kaupankäynnin luomien mahdollisuuksien myötä kuluttajille tarjoutuu uusia mahdollisuuksia. Toisaalta kuluttajiin voi myös kohdistua uudenlaisia paineita ja uusia riskejä sopimuksia tehtäessä.

3.2 Julkiset ostotarjoukset, vakiosopimukset, aggressiiviset mainonta- ja markkinointimuodot, keho sopimuskentekoa edeltävä tiedottaminen, laajalle levinneet hyvän kauppatavan vastaiset käytännöt ja kilpailuvastaiset käytännöt voivat aiheuttaa vahinkoa laajoille kuluttajaryhmille, joita useimmiten ei ole yksilöity ja joita voi olla vaikea yksilöidä.

3.3 Yhdenmukaisia yksilöllisiä etuja, erilaisten ryhmittymien yhteisiä etuja tai kaikkien hajaantuvia etuja varten ei roomalaiseen oikeuteen perustuvissa perinteisissä prosessioikeuden järjestelmissä ole aina helppokäyttöisiä, nopeita, kustannuksiltaan kohtuullisia ja tehokkaita oikeussuojakeinoja. ⁽³⁾

3.4 Lähes kaikkialla maailmassa ja varsinkin EU:n jäsenvaltioissa oikeusjärjestelmissä on yhteisiä tai hajaantuvia etuja koskevia oikeussuojan muotoja.

3.4.1 Järjestelmät ovat kuitenkin melko erilaisia, ja kyseisten etujen suojelussa on merkittäviä eroja. Nämä erot vääristävät sisämarkkinoiden toimintaa.

⁽¹⁾ Siviiliprosessin merkityksessä, jolloin ryhmäkanteiden tarkoituksena on puolustaa kollektiivisia tai hajaantuvia etuja joko ehkäisevästi (kieltokanne) tai korjaavasti (vahingonkorvauskanne). Toista ryhmäkanteen englanninkielisen vastineen (*collective action*), kirjaimellisesti ”yhteistoiminta”) merkitystä käytetään etenkin anglosaksisissa juridisissa kirjallisuudessa, jossa sillä tarkoitetaan yhteisöllisyyden sosiologiaa juuria (ks. *Collective action in the European union; interests and the new politics of associability*, Justin Greenwood ja Mark Aspinwall, Routledge, Lontoo, 1998) ja kiinnitetään erityistä huomiota niiden sosiologisten juurien ja sosiaalisten tarpeiden tutkimukseen, joihin ”yhteinen toiminta” puhtaasti menettelyllisessä mielessä perustuu.

⁽²⁾ Ei tulisi sulkea pois mahdollisuutta — joka on jo olemassa useiden valtioiden oikeusjärjestelmissä — laajentaa ryhmäkanteiden soveltamisalaa kaikkiin kollektiivisiin tai hajaantuviin etuihin ympäristönsuojelun, kulttuuriperinnön ja maankäytön kaltaisilla aloilla siitä riippumatta, nostetaanko kanteet yksityis- vai julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä, mm. valtiota, hallintoa tai julkisyhteisöjä vastaan.

⁽³⁾ Juridisesta kirjallisuudesta on vaikea löytää asian yhtä ytimekästä ilmaisuja kuin se, jolla kuuluisa juristi, Portugalin parlamentin jäsen, puolusti parlamentin keskustelussa ryhmäkanteiden käyttöönottoa Portugalissa.

Viitaten uusiin toisen ja kolmannen sukupolven lainsäädäntömuotoihin, työ-, kuluttaja-, ympäristö-, maankäyttö- ja kulttuuriperintölainsäädäntöön, ”universaaleihin oikeuksiin, jotka kuuluvat useimmille elleivät peräti kaikille ihmisille”, parlamentin jäsen Almeida Santos kysyi:

”Nämä oikeudet kuuluvat kaikille, tai ainakin hyvin monille. Onko siis oikein, että niitä puolustetaan yksitellen ja että kantajat jonottavat yksitellen odottaen ratkaisua asiaansa, joka saattaa olla täysin identtinen heidän kollegansa tai naapurinsa asian kanssa, ja voittavat oikeusjutun vasta kun tuloksella ei enää ole mitään merkitystä, kun inflaatio on jo syönyt korvauksen arvon, kun kunnianpalautus tapahtuu liian myöhään estääkseen avioeron tai taloudelliset vahingot tai kun pitkän oikeudellisen kärsimysnäytelmän päätös on tehotomuuden ja turhuuden tiivistymä? Tulisiko meidän hyväksyä tämä kafkamainen visio oikeudellisesta vallitsevana asiointilana? Äkkiä huomataan, että yksinomaan yksilökohtainen oikeussuoja ei ole riittävä; että on olemassa yksilöllisten oikeuksien ja yhteisten etujen puoliväliin sijoituvia ’metayksilöllisiä’ oikeuksia ja etuja; että vain suorasti tai epäsuorasti vahinkoa kärsineiden kanne-oikeus on riittämätön; että individualistisen laki- ja oikeuskäsityksen loppu on lähellä; että uuden moniarvoisuuden ja uudenlaisen lainsäädännön aamunkoitto kajastaa taivaanrannassa.” (*Diário da Assembleia da República*, I sarja, nro 46, 21.2.1990, s. 1617).

3.5 Koska kysymystä ei ole yhdenmukaistettu yhteisön tasolla, jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmät ovat viime aikoina kehittyneet hyvin erilaisten suuntaviivojen mukaisesti. Nämä erot johtuvat pikemmin erilaisista prosessioikeuden perinteistä kuin erilaisista peruseriaa-asteista. Liitteenä olevat taulukot havainnollistavat merkittäviä eroavaisuuksia eri valtioiden välillä. ⁽⁴⁾

3.6 Etenkin kuluttajajärjestöt, mutta myös monet juristit ja yhteisöoikeuden professorit kiinnittivät hyvin nopeasti huomiota tilanteen haittoihin sikäli, että se aiheuttaa epätasa-arvoa oikeuspalvelujen ja oikeussuojan saatavuuden suhteen unionin kansalaisten välillä. ⁽⁵⁾

3.7 Yhteisön toimielimet toimivat kuitenkin vasta vuonna 1985 julkaisemalla Gentissä vuonna 1982 komission johdolla pidettyyn seminaariin perustuvan muistion aiheesta "Kuluttajien oikeussuojan saataavuus" ⁽⁶⁾, jossa komissio käsitteli muiden kysymysten ohella ensimmäistä kertaa yhteisten etujen oikeudellisia puolustusjärjestelmiä.

3.8 Oli kuitenkin odotettava 7. toukokuuta 1987 annettuun täydentävään tiedonantoon asti, ennen kuin komissio — Euroopan parlamentin 13. maaliskuuta 1987 antaman päätöslauselman ⁽⁷⁾ jälkeen — ilmoitti todella aikovansa tutkia sellaisen puitedirektiivin mahdollisuutta, jolla otettaisiin käyttöön yhdistysten yleinen oikeus puolustaa oikeudessa yhteisiä etujaan ja kehoitettaisiin neuvostoa tunnustamaan kuluttajaorganisaatioiden merkittävä rooli sekä välittäjinä että suorina toimijoina kuluttajien oikeussuojan saatavuuden alalla.

3.9 Myös neuvosto korosti 25. kesäkuuta 1987 antamassaan, yksinomaan kuluttajien oikeussuojalle omistetussa päätöslauselmassa, kuluttajajärjestöjen merkittävää roolia ja kehotti komissiota tutkimaan, olisiko tällä alalla syytä tehdä yhteisön tason aloite. ⁽⁸⁾

3.10 Vihdoin vuonna 1989 asiakirjan "Kuluttajansuojapolitiikan kehittämisen tulevat painopisteet" ⁽⁹⁾ valmistelun yhteydessä komissio arvioi kolmivuotisessa ohjelmassaan (1990–1992), että oikeussuojan ja vahingonkorvausten saatavuus oli monissa jäsenvaltioissa riittämätöntä menettelyjen kustannusten, mutkikkouden ja tarvittavien määräaikojen takia ja että rajatylittäviin liiketoimiin liittyi ongelmia. Se ilmoitti tutkivansa mahdollisia toimenpiteitä ja kiinnittävänsä erityistä huomiota mahdollisuuteen ottaa käyttöön ryhmäkanteet kuluttajille aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseksi. ⁽¹⁰⁾

3.11 Kuitenkin vasta 1993 komissio käynnisti julkisen keskustelun tästä kysymyksestä julkaisemalla tärkeän vihreän kirjan kuluttajien oikeussuojakeinoista ja kuluttajariita-asioiden ratkaisusta yhteismarkkinoilla ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ Leuvenin katolisen yliopiston kuluttajaoikeuden keskuksen komissiolle (terveys- ja kuluttaja-asioiden pääosasto) laatima tutkimus on myös erinomainen yhteenveto, joka havainnollistaa erilaisten kansallisten lähestymistapojen vaikutuksia rajatylittävien riita-asioiden ratkaisemiseen erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa useiden eri jäsenvaltioiden kuluttajat kärsivät samoista rajatylittävistä sopimattomista kaupallisista menettelyistä, samojen tuotteiden vioista tai samoja hyvän kauppatavan vastaisia yleisiä sopimusehtoja sisältävistä etäsopimuksista.

⁽⁵⁾ Aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta on syytä mainita Jacques van Compernelleen uraauurtava teos *"Le Droit d'action en justice des groupements"* Larcier, Bryssel, 1972, sekä T. Bourgoignien, Guy Delvax'n, Françoise Domont-Naertin ja C. Panierin yhdessä kirjoittama teos *"L'aide juridique au consommateur"*, CDC Bruylant, Bryssel, 1981.

⁽⁶⁾ Muistio toimitettiin neuvostolle 4. tammikuuta 1985 ja sitä täydennettiin 7. toukokuuta 1987 asiakirjalla "Täydentävä tiedonanto kuluttajien oikeussuojan saatavuudesta". Lisäksi jo komission 4. kesäkuuta 1985 antamassa tiedonannossa "Uusi sysäys kuluttajansuojelupolitiikalle" (COM(85) 314 final), jonka suuntaviivat neuvosto hyväksyi 23. kesäkuuta 1986 (EYVL C 167, 5.6.1986), korostettiin, että perinteiset oikeudelliset menettelyt ovat hitaita ja usein kalliita suhteessa summiin, joista kuluttaja-asioissa on kysymys, ja että on tarpeen saada käyttöön sopivia kuulemis- ja oikaisukeinoja, jotta voidaan taata kuluttajien oikeuksien asianmukainen suojeleminen.

⁽⁷⁾ Esittelijä oli alankomaalainen Euroopan parlamentin jäsen Elise Boot. Yksi korostamisen arvoinen seikka tekstissä parlamentin jäsenten Vera Squarcialupin ja Jorge Pegado Lizin siihen tekemien tarkistusten jälkeen on komissiolle esitetty vetoisuus, että se tekisi ehdotuksen direktiivistä, jolla yhdenmukaistetaan jäsenvaltioiden lainsäädännöt niin, että taataan kuluttajien yhteisten etujen puolustaminen antamalla kuluttajajärjestöille mahdollisuus nostaa kanne edustamansa kuluttajakategorian tai yksittäisten kuluttajien etujen puolesta (asiakirja A2-152/86, 21. marraskuuta 1986 (PE 104.304)).

⁽⁸⁾ Päätöslauselma 87/C, EYVL C 176, 4.7.1987.

⁽⁹⁾ Neuvosto hyväksyi painopisteet 9. maaliskuuta 1989 (EYVL C 99, 13.4.1989).

⁽¹⁰⁾ COM(90) 98 final, 3. toukokuuta 1990. "Ryhmäkanteita" käsiteltiin nyt ensimmäisen kerran komission virallisessa asiakirjassa.

⁽¹¹⁾ COM(93) 576 final, 16. marraskuuta 1993. Tämän asiakirjan ymmärtämiseksi on tärkeää muistaa, että vuosina 1991 ja 1992 monilta tahoilta tuli useita keskustelualoitteita oikeuspalvelujen ja oikeussuojan saatavuuteen liittyvistä kysymyksistä. Näistä on syytä mainita *Office of Fair Tradingin* Lontoossa tammikuussa 1991 järjestämä konferenssi kuluttajien vahingonkorvauksista, komission ja *Instituto do Consumidorin* Lissabonissa 21.–23. toukokuuta 1992 järjestämä kolmas konferenssi kuluttajien oikeussuojan saatavuudesta sekä Luxemburgin talousministeriön ja perhe- ja solidaarisuusministeriön Luxemburgissa lokakuussa 1993 komission tuella järjestämä seminaari aiheesta "Rajatylittävä kuluttajansuoja", jonka tuloksena syntyi yhä edelleen hyvin merkittäviä raportteja. Samaan aikaan useat johtavat akateemiset tutkijat ja tunnetut oikeusalan asiantuntijat ottivat kantaa tähän kysymykseen (ks. etenkin *"Group actions and Consumer Protection"*, Thierry Bourgoignie (toim.), Col. Droit et Consommation, Vol. XXVIII, 1992; *"Group Actions and the Defence of the Consumer Interest in the European Community"*, Anne Morin, INC, Ranska, 1990).

Itse asiassa tässä yhteydessä tarkasteltiin ensi kertaa syvällisemmin ja yhteisön näkökulmasta kysymystä yhteisen kieltokannejärjestelmän käyttöönnotosta. Monet katsoivat, että se toimisi todellisen kuluttajien etuja puolustavan yhteiskannejärjestelmän perustana. ⁽¹²⁾

3.12 Euroopan parlamentti puolestaan esitti 22. huhtikuuta 1994 antamassaan päätöslauselmassa ⁽¹³⁾ päätelmänään, että olisi hyödyllistä yhdenmukaistaa jonkin verran jäsenvaltioiden menettelysääntöjä ja luoda mahdollisuus ottaa käyttöön tietyn summan ylittävissä tapauksissa yhteisötason menettely, jolla voidaan ratkaista nopeasti rajatylittävät riita-asiat. Parlamentti totesi myös, että olisi syytä yhdenmukaistaa tietyssä määrin sääntöjenvastaisia kaupallisia käytäntöjä vastaan nostettavien kieltokanteiden edellytyksiä.

3.13 Myös ETSK viittasi täysistunnossa 1. heinäkuuta 1994 yksimielisesti hyväksytyssä lausunnossaan ⁽¹⁴⁾ muun muassa periaatteeseen, jonka mukaan tunnustetaan yleisesti kuluttajajärjestöjen oikeus nostaa kanne yhteisten ja hajaantuvien etujen puolustamiseksi minkä tahansa jäsenvaltion missä tahansa oikeusistuimessa tai muussa kuin oikeudellisessa elimessä riippumatta asianosaisten tai kuluttajajärjestöjen kansallisuudesta tai paikasta, jossa riita-asia on syntynyt. Komitea kehotti nimenomaisesti komissiota laatimaan ryhmäkanteita ja etujen yhteistä puolustamista koskevan yhtenäisen menettelyn sekä sääntöjenvastaisten käytäntöjen lopettamiseksi nostettavia kieltokanteita että vahingonkorvauskanteita varten. ⁽¹⁵⁾

⁽¹²⁾ On kuitenkin korostettava, että vihreä kirja nojautuu useisiin päätöksiin ja aiempiin työasiakirjoihin, jotka tukevat sitä ja antavat sille sen hyväksymisen edellyttämän välttämättömän poliittisen tuen. Maaliskuussa 1992 komissio oli antanut Peter Sutherlandin johtamalle riippumattomista asiantuntijoista koostuvalle ryhmälle tehtäväksi laatia raportti sisämarkkinoiden toiminnasta arvioidakseen, mitä sisämarkkinoita koskevan valkoisen kirjan toimeenpanolla oli saavutettu.

Tämä raportti julkaistiin 26. lokakuuta 1992, ja siinä käsiteltiin nimenomaan oikeussuojan saatavuutta. Raportissa todettiin, että kuluttajien etujen suojelun tehokkuudesta ei ole varmuutta, ja tuotiin esiin huoli tuomioistuinten päätösten vastavuoroista tunnustamista koskevan vuonna 1968 tehdyn Brysselin yleissopimuksen tehottomuudesta ja tästä johtuvista vaikeuksista saada yhdessä jäsenvaltiossa annettu tuomioistuimen päätös toimeenpannuksi toisessa jäsenvaltiossa sekä suositettiin näin ollen, että yhteisö tutkisi kiireellisesti tätä kysymystä (suositus nro 22). Suositus sai konkreettisen muodon komission 2. joulukuuta 1992 antamassa tiedonannossa neuvostolle ja Euroopan parlamentille aiheesta "Sisämarkkinoiden toiminta vuoden 1992 jälkeen: Sutherlandin raportin seuranta" (SEC(92) 2277 final). Komission kesäkuussa 1993 julkaisemassa työasiakirjassa "Sisämarkkinoiden strateginen ohjelma" tunnustettiin puolestaan tarve luoda oikeussuojan saatavuuden alalla yhtenäinen toimintakehys, johon tulisi sisällyttää joukko yhteisön oikeuden avoimuutta, soveltamista ja sitä koskevan tiedon levittämistä koskevia toimenpiteitä (COM(93) 256 final). Lisäksi komission 22. joulukuuta 1993 neuvostolle antamassa tiedonannossa kiinnitettiin huomiota siihen tosiasiaan, että sisämarkkinoiden luominen saattaa johtaa sellaisten tapausten lisääntymiseen, joissa jonkin jäsenvaltion asukkaat vaativat oikeuksiansa kunnioittamista toisessa jäsenvaltiossa (COM(93) 632 final).

Koska komission mukaan yhteisön tehtävänä ei ole pyrkiä kansallisten oikeusjärjestelmien erityispiirteet poistavaan yhdenmukaistamiseen, se ilmoitti pyrkivänsä edistämään yhteisön oikeutta koskevaa tiedotusta ja koulutusta sekä yhteisön oikeuden soveltamisen avoimuutta, tehokkuutta ja tinkimättömyyttä samoin kuin jäsenvaltioiden ja komission välistä koordinaatiota ja yhteistyötä oikeusasioissa, joita Maastrichtin sopimuksen ja etenkin sen "kolmannen pilarin" voimaantulo helpotti. Nämä ponnistukset johtivat vihreän kirjan julkaisemiseen ja sen seurauksena käynnistettyyn laajaan kuulemisprosessiin. Syyskuun 27. päivänä 1993 pitämässään kokouksessa (sisämarkkinaneuvoston 686. kokous) neuvosto oli jo tullut siihen tulokseen, että oli keskeisen tärkeää syventää oikeussuojan saatavuutta koskevaa pohdintaa erityisesti vihreän kirjan pohjalta, jonka komissio oli ilmoittanut julkaisevansa vuoden lopussa ja jossa oli määrä käsitellä menettelyihin liittyviä keinoja sekä tarvittaessa seuraamusten avoimuuden lisäämistä. Tähän ajankohtaan sijoittuu myös komission tilaama tutkimus nimenomaan aiheesta "A right to group actions for consumer associations throughout the Community" (sopimus B5-1000/91/012369), jonka laativat Eric Balate, Cl. Nerry, J. Bigot, R. Techel, M.A. Munge, L. Dorr ja P. Pawlas A. M. Pettovichin avustuksella. Se on vielä nykyäänkin yksi alan keskeisistä tutkimuksista.

⁽¹³⁾ PE 207.674, 9. maaliskuuta, esittelijä: Manuel Medina Ortega.

⁽¹⁴⁾ CES 742/94, esittelijä: Manuel Ataíde Ferreira, EYVL C 295, 22.10.1994. TSK:n kiinnostus tätä aihetta kohtaan ei ollut uutta. Muissakin asiakirjoissa, etenkin Ataíde Ferreiran laatimissa kahdessa lausunnossa sisämarkkinoiden toteuttamisesta ja kuluttajansuojasta, jotka hyväksyttiin 26. syyskuuta 1992 (CES 1115/91, EYVL C 339, 31.12.1991) ja 24. marraskuuta 1992 (CES 878/92, EYVL C 19, 25.1.1993), oli jo kiinnitetty komission huomiota tarpeeseen yksilöidä toimintamahdollisuudet rajatylittävien riita-asioiden ratkaisemisen alalla ja tunnustaa kuluttajajärjestöjen edustuskelpoisuus sekä kansallisissa että rajatylittävissä riita-asioissa (lausunnon CES 1115/91 kohta 5.42; lausunnon CES 878/92 kohta 4.12 sekä lausuntoon liitetyn, Eric Balaten, Pierre Dejempeppen ja Monique Goyensin yhdessä laatiman ja TSK:n julkaiseman mielenkiintoisen tutkimuksen 4. luku (CES-93-003, s.103)).

⁽¹⁵⁾ ETSK on sittemmin tarttunut tähän aiheeseen useissa lausunnoissaan, joista voidaan niiden merkityksen vuoksi mainita seuraavat: 22. marraskuuta 1995 pidetyssä täysistunnossa hyväksytty oma-aloitteinen lausunto aiheesta "Yhtenäismarkkinat ja kuluttajansuoja: mahdollisuudet ja esteet", esittelijä: Francisco Ceballos Herrero, jossa todetaan, etteivät vihreästä kirjasta aiemmin annetussa TSK:n lausunnossa (CES 1309/95) tehdyt ehdotukset olleet aiheuttaneet mitään jatkotoimia; lausunto aiheesta "Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille — Yhtenäismarkkinat vuonna 1994" (KOM(95) 238 lopull.), esittelijä: Bruno Vever, jossa arvoiteltiin sisämarkkinoiden täydellisen toteutumisen viivästyminen etenkin rajatylittäviä suhteita koskevan kuluttajalainsäädännön alalla (CES 1310/95 — EYVL C 39, 12.2.1996); lausunto aiheesta "Komission tiedonanto: kuluttajapolitiikan ensisijaiset toimet (1996–1998)", esittelijä: Joop Koopman, jossa komitea ilmaisi tyytymättömyytensä ehdotukseen direktiiviksi kuluttajien etujen suojaamiseen liittyvistä kieltokanteista sekä komission ehdottamaan toimintasuunnitelmaan kuluttajien oikeussuojakeinoista, mutta ilmoitti seuraavansa kiinnostuneena tällä alalla tapahtuvaa kehitystä ja totesi, että yhtenäismarkkinat eivät tällä alalla ole vielä läheskään täydelliset ja että "kuluttajien oikeuksien tietoinen noudattaminen on kuluttajien luottamuksen saavuttamisen perusedellytys" (CES 889/96, EYVL C 295, 7.10.1996). Samantyyppisiä huolenaiheita esitettiin myös TSK:n lausunnossa aiheesta "Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille: Yhtenäismarkkinoiden vaikutus ja tehokkuus" (KOM(96) 520 lopull., 23. huhtikuuta 1997), esittelijä: Flavio Pasotti (CES 467/97 — EYVL C 206, 7.7.1997).

3.14 Komission jäsen Emma Bonino puolestaan keskittyi heti ensisijaiset poliittiset tavoitteensa ilmoittamaan sellaisen yhteisön menettelyn aikaansaamiseen, jonka avulla voidaan ratkaista nopeasti rajatylittävät riita-asiat ja yhdenmukaistaa sääntöjenvastaisia kaupallisia käytäntöjä koskevien kieltokanteiden nostamiseen sovellettavia ehtoja, sekä kuluttajajärjestöjen oikeustoimikelpoisuuden vastavuoroiseen tunnustamiseen. ⁽¹⁶⁾

3.15 Tämän seurauksena julkaistiin 25. tammikuuta 1996 ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajien etujen suojaamiseen liittyvistä kieltokanteista ⁽¹⁷⁾.

Tällä direktiivillä komissio vastasi Sutherlandin raportin suositukseen sekä vihreään kirjaan sisältyneeseen laajaa kannatusta saaneeseen ehdotukseen. ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾

3.16 Kyseinen direktiivi merkitsi kiistämättä mullistusta yhteisön lainsäädännössä, sillä se oli ensi kerta, kun yhteisö antoi yleisellä tasolla siviiliprosessioikeutta koskevaa lainsäädäntöä. ⁽²⁰⁾

Ehdotusta soveltamisalan laajentamisesta käsittämään myös vahingonkorvaukset ei kuitenkaan sisällytetty direktiiviin.

3.17 Samanaikaisesti komissio laati toimintasuunnitelman kuluttajien oikeussuojakeinoista ja kuluttajariita-asioiden ratkaisemisesta sisämarkkinoilla, joka julkaistiin 14. helmikuuta 1996. Siinä komissio, määrittelyään ja kuvailtuaan ensin kuluttajariita-asioiden ongelmaa ja tarkasteltuaan jäsenvaltioiden erilaisia ratkaisumalleja siihen, luetteli joukon aloitteita, jotka se aikoi käynnistää. Niistä voidaan mainita sitoumus harkita mahdollisuutta, että saman elinkeinonharjoittajan toiminnasta kärsineet kuluttajat voisivat valtuuttaa kuluttajajärjestöjä kokoamaan heidän valituksensa jo ennakolta yhteen sitä silmällä pitäen, että samanlaiset yksittäistapaukset voitaisiin saattaa samanaikaisesti yhdessä saman tuomioistuimen käsiteltäviksi. ⁽²¹⁾

3.18 Marraskuun 14. päivänä 1996 antamassaan päätöslauselmassa Euroopan parlamentti, joka katsoi, "että oikeussuojakeinojen käyttäminen on nykyään jokaisen perusoikeus ja välttämätön edellytys oikeusvarmuuden takaamiseksi sekä kansallisen että yhteisön oikeuden ollessa kyseessä", tunnusti tuomioistuinten

⁽¹⁶⁾ Ensimmäisessä julkisessa puheessaan Euroopan parlamentin kuulemistilaisuudessa 10. tammikuuta 1995 uusi kuluttaja-asioista vastaava komissaari tunnusti kuluttajapolitiikan ensisijaisen merkityksen kansalaisten Euroopan rakentamisessa ja sitoutui nimenomaisesti toteuttamaan konkreettisia jatkotoimia oikeussuojakeinoja koskevan vihreän kirjan yhteydessä jo suoritetuille kuulemisille.

Kun häneltä kysyttiin oikeussuojan nykytilasta, komissaari myönsi, että kuluttajien oikeussuojan saatavuus oli kaukana tyydyttävästä ja että oikeudenkäyntimenettelyt kestivät eräissä jäsenvaltioissa niin kauan, että ne vesittivät pahasti kuluttajalainsäädännön tehokkuuden.

⁽¹⁷⁾ KOM(95) 712 lopull.

⁽¹⁸⁾ Käyttäen oikeusperustana Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 100 a artiklaa ja ottaen huomioon toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen komissio ehdotti tiettyjä oikeuskeinoja koskevien menettelysääntöjen yhdenmukaistamista eri jäsenvaltioissa seuraavin tavoittein:

- kaikkien sellaisten rikkomuksen sisältävien tekojen lopettaminen tai kieltäminen, jotka vahingoittavat liitteessä luetelluilla useilla direktiiveillä suojeltuja kuluttajien etuja
- rikkomuksen vaikutusten korjaamisen edellyttämät toimenpiteet, mukaan lukien päätöksen julkaiseminen
- hävinneen osapuolen määrääminen maksamaan pakollinen seuraamusmaksu tapauksessa, jossa päätöstä ei viranomaisen vahvistamassa määräajassa ole pantu täytäntöön.

Samassa ehdotuksessa esitettiin, että jonkin jäsenvaltion kaikki kuluttajien etuja edustavat yksiköt, joiden edustamiin etuihin toisessa jäsenvaltiossa tapahtunut rikkomus vaikuttaa, voivat saattaa asian tuomioistuimen tai toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi edustamiensa etujen puolustamiseksi.

⁽¹⁹⁾ Lopullinen direktiiviteksti hyväksyttiin kuluttaja-asiain neuvoston kokouksessa Luxemburgissa 23. huhtikuuta 1998 määrääneemmistöllä Saksan äänestäessä vastaan, ja sen lopullinen versio, johon oli pitkälti sisällytetty esitetyt ehdotukset ja arvostelu, julkaistiin 11. kesäkuuta 1998.

⁽²⁰⁾ Direktiivi 98/27/EY, 19. toukokuuta 1998, EYVL L 166, 11.6.1998. On syytä muistaa, että Euroopan parlamentti suhtautui hyvin kriittisesti ehdotetun direktiivin soveltamisalaa ja rajoituksiin ja teki useita muutoksia alkuperäiseen tekstiin. Niitä olivat mm. seuraavat:

- direktiivin soveltamisalan laajentaminen kaikkiin tuleviin kuluttajansuojadirektiiveihin
- yhteisön tasolla — eikä pelkästään kansallisella tasolla — toimivien, kuluttajia tai yrityksiä taikka yritysten yhteenliittyviä edustavien järjestöjen tunnustaminen oikeutetuiksi yksiköiksi.

Roger Ramaekersin laatimassa lausunnossa ETSK puolestaan vastusti ehdotuksen oikeusperustaa — se katsoi, että sen olisi pitänyt olla perustamissopimuksen 129 a artikla 100 a artiklan sijasta — liian suppeaa soveltamisalaa sekä velvoitetta kääntäen ensin sen valtion oikeutetun yksikön puoleen, jossa kanne on nostettava, koska tämä velvoite saattaisi turhaan pitkittää huomattavasti kanteen käsittelyä (CES 1095/96 — EYVL C 30, 30.1.1997).

⁽²¹⁾ KOM(96) 13 lopull.

ulkopuolisten menettelyjen merkityksen, mutta kiinnitti huomiota siihen, ”että kuluttajalle on tehokkuus- ja oikeusvarmuusperiaatteen mukaisesti taattava mahdollisuus käyttää myös tavanomaista oikeusmenettelyä, kun kaikkia tuomioistuinten ulkopuolisia sovittelutapoja on kokeiltu ja ne eivät ole tuoneet ratkaisua”. Näin ollen se kehotti komissiota ”laatimaan uusia ehdotuksia muissa kuin jäsenmaissa asuvien Euroopan kansalaisten kansallisten oikeussuojakeinojen käyttämisen helpottamiseksi” ja katsoi, että jäsenvaltioiden ”olisi kannustettava kuluttajajärjestöjä — edustamaan valituksia esittäneitä yksityisiä henkilöitä” sekä ”annettava kyseisille järjestöille oikeus käynnistää menettelyjä kollektiivisen edun suojaamiseksi — lainvastaista kaupallista toimintaa vastaan”.⁽²²⁾

3.19 Tämän jälkeen kysymys näyttää vaipuneen komissiossa unohduksiin.⁽²³⁾

ETSK sitä vastoin on useaan otteeseen nostanut sen esiin havainnollistaakseen, että tarvitaan yhteisön tason siviilioikeudellista välinettä, jonka avulla hajaantuvia, yhteisiä tai samanlaisia yksilöllisiä oikeuksia voidaan puolustaa oikeudessa.⁽²⁴⁾

3.20 Komissio on vasta äskettäin tarttunut uudelleen tähän kysymykseen yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevassa vihreässä kirjassa⁽²⁵⁾ lainaamisen arvoisesti:

”Käytännön syistä on hyvin epätodennäköistä, ellei mahdotonta, että kuluttajat ja ostajat, joilla on pieniä vahingonkorvausvaateita, nostaisivat kilpailuoikeuden rikkomista koskevan kanteen. Tämän vuoksi onkin pohdittava, miten heidän etujaan voidaan suojata paremmin joukkokanteilla. Kuluttajan edun erityissuojan huomioon ottamisen lisäksi yhteen joukkokanteeseen voidaan yhdistää useita pieniä kanteita, jolloin säästetään rahaa ja aikaa.”

3.21 ETSK antoi 26. lokakuuta 2006 hyväksymässään lausunnossa tukensa tällä komission aloitteelle ja vahvisti ryhmäkanteiden tarpeen vahingonkorvausten saamiseksi sikäli kun ”[niillä] saavutetaan kaikilta osin tietyt keskeiset tavoitteet: 1) vahingot korvataan yhteisesti, koska järjestöt voivat joustavasti esittää vahingonkorvausvaatimuksen vahinkoa kärsineiden kuluttajien nimissä, mikä helpottaa oikeussuojan todellista saatavuutta, ja 2) näin ehkäistään kilpailuvastaista käyttäytymistä, koska kyseisillä kanteilla on muita kauaskantoisempia sosiaalisia vaikutuksia.”⁽²⁶⁾

3.22 Tällä välin komissio oli tilannut Leuvenin katolisen yliopiston kuluttajaoikeuden tutkimuskeskukselta äskettäin julkaistun merkittävän tutkimuksen riita-asioiden vaihtoehtoisista ratkaisukeinoista. Huomattava osa tästä 400-sivuisesta tutkimuksesta on omistettu 28 eri valtion — EU:n 25 jäsenvaltion, Yhdysvaltojen, Kanadan ja Australian — kuluttajansuojan kollektiivisten oikeussuojakeinojen järjestelmille.⁽²⁷⁾

⁽²²⁾ Asiakirja A-0355/96 (PE 253.833).

⁽²³⁾ Tietyissä direktiiveissä esiintyy silti ajoittain viittauksia ryhmäkanteisiin asianmukaisena ja tehokkaana keinona taata kyseisten direktiivien säännösten noudattaminen. Esimerkkejä tästä ovat 20.5.1997 annetun direktiivin 97/7/EY (etämyynti) 11 artikla ja 23.9.2002 annetun direktiivin 2002/65/EY (rahoituspalvelujen etämyynti) 13 artikla.

⁽²⁴⁾ Ks. seuraavat lausunnot:

— omaaloitteinen lausunto (CESE 141/2005 — EUVL C 221, 8.9.2005) kuluttajapolitiikasta EU:n laajentumisen jälkeen (kohta 11.6)

— lausunto (CESE 230/2006 — EUVL C 88, 11.4.2006) yhteisön toimintaohjelmasta terveyden ja kuluttajansuojan alalla (2007–2013) (kohta 3.2.2.2.1)

— lausunto (CESE 594/2006 — EUVL C 185, 8.8.2006) kuluttajapolitiikan oikeudellisesta kehiksestä.

⁽²⁵⁾ KOM(2005) 672 lopullinen, 19. joulukuuta 2005.

⁽²⁶⁾ Lausunto CESE 1349/2006 — EUVL C 324, 30.12.2006, esittelijä: María Candelas Sánchez Miguel. Aihetta oli jo käsitelty komitean omaaloitteisessa lausunnossa aiheesta ”Kilpailu- ja kuluttajalainsäädäntö” (CESE 949/2006 — EUVL C 309, 16.12.2006).

⁽²⁷⁾ Kyseiseen tutkimukseen on viitattu alaviitteessä 4. Vaikka tämä vertaileva tutkimus on varsin kattava, siinä ei käsitellä Bulgarian ja Romanian tilannetta eikä oteta huomioon alalla Suomessa viime aikoina tapahtunutta kehitystä, Brasilian, Israelin ja Uuden-Seelannin varsin kehittyneitä järjestelmiä eikä Ranskassa ja Italiassa keskustelua herättäneitä ehdotuksia. Australian järjestelmästä ks. ”Consumer Protection Law”, J. Goldring, L.W. Maher, Jill McKeough ja G. Pearson, The Federation of Press, Sydney, 1998. Uuden-Seelannin järjestelmästä ks. ”Consumer Law in New Zealand”, Kate Tokeley, Butterworth, Wellington, 2000. Aasiassa ja etenkin Intiassa, Filippiineillä, Hong Kongissa, Bangladeshissa, Thaimaassa ja Indonesiassa tapahtuneesta kehityksestä ks. ”Developing Consumer Law in Asia”, IACL/IOCU-seminaarin asiakirjat, Kuala Lumpur, Faculty of Law, University of Malaya, 1994. Näyttää siltä, että komissio on äskettäin käynnistänyt toisen tutkimuksen aiheesta ”Euroopan unionin yhteisten muutoksenhaikuiden tehokkuuden arviointi” (hankintasopimus 2007/S 55-067230, 20.3.2007).

3.23 Uusi kuluttaja-asioista vastaava komission jäsen Meglena Kuneva on ilmoittanut useissa yhteyksissä, että tämä aihe on yksi hänen toimikautensa ensisijaisista tavoitteista. Kysymystä käsitellään myös äskettäin julkaistussa tiedonannossa "EU:n kuluttajapoliittinen strategia vuosiksi 2007–2013" ⁽²⁸⁾. Komission jäsenet Neelie Kroes ja Meglena Kuneva vahvistivat aiheen merkityksen konferenssissa, joka järjestettiin hiljattain puheenjohtajavaltio Portugalin aloitteesta. ⁽²⁹⁾

3.24 Myös OECD:n ministerineuvosto on hyväksynyt suosituksen kuluttajariitojen ratkaisusta ja vahinkojen korvaamisesta (C(2007)74, 12. heinäkuuta 2007). Siinä myönnetään, että suurin osa jäsenvaltioissa käytössä olevista riitojen ratkaisu- ja vahinkojen korvaamisjärjestelmistä on luotu asioiden käsittelyyn kansallisella tasolla, eivätkä ne aina sovellu korvausten maksamiseen toisesta jäsenvaltiosta kotoisin oleville kuluttajille.

4. Yhteisön tason ryhmäkanteen perustelut

4.1 Kuluttajien etujen oikeudellinen huomioon ottaminen jäsenvaltioissa ja Euroopan unionissa edellyttää paitsi aineellisten oikeuksien tunnustamista myös asianmukaisia menettelyjä oikeuksien puolustamiseksi.

On myös todettava, että rajatylittävän kaupan moninkertaistuminen on johtanut kuluttajariita-asioiden lisääntymiseen unionin tasolla.

Monissa tapauksissa on osoittautunut, että riita-asioiden ratkaiseminen yksittäin on riittämätöntä. Tällaisen menettelyn korkeat kustannukset ja hitaus haittaavat pahasti kuluttajien oikeuksien toteutumista varsinkin silloin, kun mukana on useita (useita tuhansia tai jopa miljoonia) kuluttajia, jotka ovat joutuneet kärsimään samasta käytännöstä, tai silloin, kun yksittäiset vahinkosummat ovat suhteellisen pieniä. Eurooppayhtiön asteittainen kehittäminen aiheuttaa myös ongelmia sovellettavan oikeuden määrittämisessä, joten olisi toivotavaa, että unionin kansalaiset voisivat puolustaa oikeuksiaan yhdenmukaisella tavalla. Nykyisellään väärinkäytöksistä, jotka tapahtuvat useissa jäsenvaltioissa samanlaisissa olosuhteissa ja jotka aiheuttavat samanlaista vahinkoa, ei voida saada korvauksia kuin niissä harvoissa jäsenvaltioissa, joissa on käytössä ryhmäkanejärjestelmä.

4.2 Lisäksi kaikkien jäsenvaltioiden perustuslaeissa sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa vahvistetaan oikeus tasapuoliseen oikeudenkäyntiin. Tähän sisältyy muun muassa mielekäs ja tehokas vireillepano-oikeus tuomioistuimessa.

4.3 Tällä hetkellä kansalaiset eivät oikeusjärjestelmien vuoksi voi kaikissa tapauksissa riittauttaa konkreettisesti ja tehokkaasti tiettyjä heitä vahingoittavia käytäntöjä eivätkä nostaa kanteita tuomioistuimissa.

Useat jäsenvaltiot ovat useiden vuosikymmenien ajan vastanneet tähän ongelmaan kahdella tavalla.

Aluksi ne tunnustivat oikeuden puolustaa kuluttajien yhteisiä etuja saattamalla asiat hallinnollisten elinten tai tuomioistuimien ratkaistaviksi. Toinen asianmukainen vastaus ongelmaan on ollut erillisiä kanteita yhdistävän menettelyn tunnustaminen. Näillä toimilla pyritään ensisijaisesti oikeudenkäyntimenettelyyn liittyviin säästöihin kokoamalla yhteen eri kanteet ja yhdistämällä ne yhdeksi ainoaksi oikeudenkäyntimenettelyksi.

⁽²⁸⁾ KOM(2007) 99 lopullinen, 13. maaliskuuta 2007, kohta 5.3. ETSK ottaa kantaa tiedonantoon valmisteilla olevassa lausunnossa, jonka esittelijä on Anna Maria Darmanin.

⁽²⁹⁾ Konferenssi aiheesta "Kuluttajille tarkoitettujen eurooppalaisen ryhmäkanteen kehittäminen?", 9.–10. marraskuuta 2007. Komission jäsen Neelie Kroes totesi tilaisuudessa mm. seuraavaa: "Kuluttajilla tulee olla oikeuksien lisäksi myös tosiasiallinen mahdollisuus käyttää oikeuksiaan vetoamalla tarvittaessa tuomioistuimeen. Jos kuluttajien on jokaisen vedottava tuomioistuimeen erikseen, mitään asiaa ei saada oikeuskäsittelyyn. Ryhmäkannemekanismit ovatkin ehdoton välttämättömyys! Vain tällä tapaa kuluttajat voivat saada täyden hyödyn yhtenäismarkkinoista." Komission jäsen Meglena Kuneva tähdensi puolestaan seuraavaa: "Kuluttajat eivät voi hyötyä täysipainoisesti yhtenäismarkkinoista, jos ei luoda tehokkaita järjestelmiä heidän vaatimustensa käsittelemiseksi ja jos heille ei anneta keinoja saada asianmukaisia vahingonkorvauksia. Ryhmäkanteet voisivat olla tehokas keino vahvistaa kuluttajien oikeussuojan saatavuuden puitteita. Nykyisiin puitteisiin kuuluvat vaihtoehtojen riidanratkaisumallien edistäminen sekä menettelyt rajatylittävälle riita-asioille silloin, kun kyseessä ovat pienet summat."

4.4 Yhteisön tason ryhmäkanteen luominen mahdollistaisi oikeussuojan saatavuuden kaikille kuluttajille heidän kansallisuudestaan, taloudellisesta tilanteestaan ja heidän kärsimänsä vahingon rahallisesta arvosta riippumatta. Se toisi myös etuja elinkeinonharjoittajille prosessiekonomisista syistä. Tällaisen oikeudenkäynnin kustannukset olisivat pienemmät kuin monien yksittäisten kanteiden tapauksessa. Menettelyn etuna olisi myös oikeusturvan parantuminen, kun useiden samankaltaisten kanteiden ratkaisu tiivistettäisiin samaan päätökseen. ⁽³⁰⁾ Sen avulla vältettäisiin lopulta myös oikeuskäytännön ristiriidat samanlaisia riita-asioita käsittelevien eri jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä.

Tällainen kaikkien Euroopan valtioiden yhteinen järjestelmä mahdollistaisi paremman kuluttajansuojelun ja vahvistaisi lisäksi elinkeinonharjoittajien luottamusta ja siten kauppavaihtoa Euroopan unionissa.

4.5 Näin määritellyllä toiminnalla olisi myönteiset vaikutukset kansainväliseen yksityisoikeuteen, kun otetaan huomioon sopimusoikeudellisia ja muita kuin sopimusoikeudellisia riita-asioita koskevien sääntöjen tulkinta- ja soveltamisvaikeudet (Rooma I ja Rooma II). Se mahdollistaisi myös tarkkojen sääntöjen määrittämisen tuomioistuimen toimivallasta, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (asetus N:o 44/2001/EY). ⁽³¹⁾

4.6 Kuluttajien saaman oikeudenmukaisen korvauksen mahdollistavien kanteiden lisääntyminen ja yhteisön oikeuden peruseriaatteen mukainen heikomman osapuolen todellinen suoja vahvistaisivat myös kuluttajalainsäädäntöä. Tämä pätyisi erityisesti tuoreeseen direktiiviin sopimattomista kaupallisista menettelyistä. Näitä menettelyitä harjoitetaan usein samanaikaisesti useammassa jäsenvaltiossa, ja niistä on vahinkoa useille kuluttajille, jotka eivät kuitenkaan voi hakea yhdessä korvausta. Ryhmäkanteen on välttämätön menettelyllinen lisä kyseisen direktiivin todelliselle täytäntöönpanolle.

Kaikki nykyään tunnetut kuluttajansuojadirektiivit, sellaisina kuin ne on saatettu osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, tehostuisivat, kun ryhmäkanteet otettaisiin käyttöön niiden kattamilla aloilla.

Olisi toivottavaa, että näitä säännöksiä voitaisiin soveltaa myös vastaavassa tilanteessa oleviin pieniin ja keski-suuriin yrityksiin.

4.7 Kollektiivisen yhteisön tason oikeusmenettelyn soveltaminen viimeisenä keinona riitojen ratkaisussa ei tietenkään vahingoittaisi millään tapaa tuomioistuinten ulkopuolisten kuluttajariitojen ratkaisua. Kyseiset riitojenratkaisumallit ovat saaneet ETSK:n varauksettoman tuen. Niiden tarjoamia mahdollisuuksia on vielä syvennettävä ja kehitettävä.

5. Terminologiaa

5.1 Jotta ehdotuksen aihe voidaan määritellä kunnolla, on sovittava siitä, minkä tyyppisestä kanteesta on kyse.

Kuten yhteenveto eri jäsenvaltioiden järjestelmistä osoittaa, erityyppisten kanteiden nimitykset ja sisältö vaihtelevat suuresti. On siis tehtävä ero edustajakanteiden, yhteisen edun mukaisten kanteiden ja ryhmäkanteiden välillä.

⁽³⁰⁾ Patrick von Braunmühl totesi komission Leuvenissä 29. kesäkuuta 2007 järjestämässä ryhmäkanteita koskevassa aivoriihessä seuraavaa: "Ryhmäkanteet voisivat vähentää tietystä tapahtumasta johtuvien yksittäisten oikeusasioiden määrää. Erityisesti opt-out-järjestelmässä yritys voi ratkaista suuren määrän kuluttajien vaateita yhdellä menettelyllä. Yritys voi neuvotella kaikkia asianosaisia kuluttajia edustavan pienen ryhmän kanssa ja keskittää voimavaransa yhteen asiaan sen sijaan, että se joutuisi keskittymään useampaan asiaan. Myös silloin, kun riitaa ei saada sovittua vapaaehtoisesti, vaan asian käsittely siirretään tuomioistuimeen, oikeusturva voidaan varmistaa paremmin, jos päätös kattaa kaikki samaan tapahtumaan tai rikkomukseen liittyvät asiat."

⁽³¹⁾ Asiaa käsiteltiin tarkemmin Lissabonissa 12.–13. marraskuuta 2007 pidetyssä seminaarissa "Rooma I ja Rooma II," jonka puheenjohtajavaltio Portugali järjesti yhdessä puheenjohtajavaltio Saksan, puheenjohtajavaltio Slovenian ja Eurooppaoikeuden akatemian (Europäische Rechtsakademie — ERA) kanssa.

5.2 Edustajakanteita voivat nostaa vain kuluttajajärjestöt tai hallintoyksiköt (kuten kuluttaja-asiamies) kuluttajien etujen vastaisen toiminnan lopettamiseksi tai, eräissä maissa, kuluttajasopimuksien kohtuuttomien tai laittomien ehtojen poistamiseksi.

5.3 Yhteisen edun mukaiset kanteet antavat kuluttajajärjestöille mahdollisuuden päättää, nostavatko ne tuomioistuinkanteen, kun kuluttajien yhteistä yleistä etua on loukattu rikkomalla joko jotain aineellisen oikeuden tiettyä määräästä tai jotain yleistä käyttäytymissääntöä. Yhteinen etu ei ole yhtä kuin kuluttajien henkilökohtaisten etujen summa, vaan se muistuttaa yleistä etua.

5.4 Ryhmäkanteen on oikeustoimi, jonka avulla suuri joukko ihmisiä voi puolustaa oikeuksiaan ja vaatia vahingonkorvausta. Teknisessä mielessä ryhmäkanteissa siis puolustetaan yksilöllisiä oikeuksia kollektiivisella menettelyllä.

5.5 Ryhmäkanteen käyttöä ei ole rajoitettu vain kuluttajansuojaa ja kilpailua koskeviin asioihin.

Tässä lausunnossa ”ryhmäkannetta” käytetään kuitenkin vain yhteisön lainsäädännön tunnustamassa aineellisen oikeuden merkityksessä.

5.6 Näin ollen ehdotetaan, että tässä lausunnossa käytetään termiä ”ryhmäkanteen” ⁽³²⁾.

6. Oikeusperusta

6.1 Kuluttajia suojelevan politiikan nykyinen oikeusperusta on perustamissopimuksen XIV osastossa ”kuluttajansuoja”.

Sen 153 artikla sisältää aivan ilmeisesti tärkeitä pohdittavia seikkoja.

6.2 Vaikka nykyinen kuluttajalainsäädäntö on pääosin kehittynyt perustamissopimuksen 95 artiklan muodostaman viitekehyksen pohjalta, kuluttajansuojapolitiikka, sellaisena kuin se on tässä käsitetty, muodostaa selvästikin keinon, jolla on tarkoitus edistää kuluttajien taloudellisia etuja.

6.3 Ryhmäkanteen parantaa kiistämättä kuluttajansuojan tasoa ja tarjoaa kuluttajajärjestöille mahdollisuuden organisoidua kuluttajien etujen puolustamiseksi ja näille maksettavan oikeudenmukaisen korvauksen takaamiseksi, mikäli koko yhteisön lainsäädännössä, myös kilpailulainsäädännössä, tunnustettuja kuluttajien oikeuksia on loukattu.

6.4 Yhteisön tason ryhmäkanteella voidaan myös parantaa sisämarkkinoiden toimintaa kuluttajien kannalta sisämarkkinoiden tarkistuksessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Näin kuluttajien luottamus kasvaa, jolloin voidaan kehittää rajatylittävää kauppaa. ⁽³³⁾

⁽³²⁾ Eri jäsenvaltiossa käytettävien eri termien vertailu ja niiden merkitykset eri kielissä esitetään Louis Degosin ja Geoffrey V. Morsonin artikkelissa ”Class System”, Los Angeles Lawyer Magazine, marraskuu 2006, s. 32. Irlannissa käytetään termiä ”multi-party litigation” (MPL). Englannissa on käytössä termi ”group litigation order” (GLO) tai yksikertaisesti ”group action”. Saksassa käytetään termiä ”Gruppenklage”, Ruotsissa ”grupptalan” tai ”collective lawsuit”, Portugalissa ”popular lawsuit” ja Unkarissa ”combined lawsuit”.

⁽³³⁾ Ks. komission tiedonanto ”2000-luvun Euroopan yhtenäismarkkinat”, KOM(2007) 724 lopullinen, 20. marraskuuta 2007.

6.5 Voidaan myös väittää, että koska kyseessä on puhtaasti oikeudellinen väline, myös 65 ja 67 artiklaa voitaisiin ehkä pitää soveltuvana oikeusperustana. Kyseistä oikeusperustaa onkin sovellettu vuodesta 1996 useissa komission ehdotuksissa sekä neuvoston ja parlamentin päätöksissä, jotka koskevat oikeudellisia välineitä yhteisön tason siviiliprosessioikeuden alalla. ⁽³⁴⁾

Tätä ratkaisua voitaisiin harkita, koska ryhmäkanteita voitaisiin käyttää sekä rajatylittävissä että kansallisissa riita-asioissa ja myös muissa kuin kuluttajaoikeusasioissa.

6.6 Ryhmäkanteen yhteydessä tulee joka tapauksessa noudattaa toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta menemättä koskaan pidemmälle kuin on tarpeen perustamissopimuksen tavoitteiden varmistamiseksi. Sitä tulee soveltaa silloin, kun jäsenvaltiot eivät pysty täyttämään kyseisiä tavoitteita riittävän hyvin eli silloin, kun ne voidaan toteuttaa paremmin yhteisön tasolla.

6.7 On myös noudatettava OECD:n ministerineuvoston suosituksessa (C(2007)74, 12. heinäkuuta 2007) esitettyjä periaatteita ja mekanismeja, joiden voidaan katsoa olevan yhteisiä jäsenvaltioille niiden oikeuskulttuurin eroista huolimatta.

⁽³⁴⁾ Näistä voidaan mainita seuraavat:

- Vihreä kirja kuluttajien oikeussuojakeinoista ja kuluttajariita-asioiden ratkaisemisesta sisämarkkinoilla, COM(93) 576 final.
- Komission suositus, annettu 12 päivänä toukokuuta 1995, kaupallisten toimien maksumääräajoista, EYVL L 127, 10.6.1995, ja suositusta koskeva komission tiedonanto, EYVL C 144, 10.6.1995.
- Komission tiedonanto "Toimintasuunnitelma kuluttajien oikeussuojakeinoista ja kuluttajariita-asioiden ratkaisemisesta sisämarkkinoilla", KOM(96) 13 lopull., 14. helmikuuta 1996.
- Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille "Kohti päätösten saamisen ja täytäntöönpanon tehostumista Euroopan unionissa", KOM(97) 609 lopull., EYVL C 33, 31.1.1998.
- Direktiivi 98/27/EY, annettu 19 päivänä toukokuuta 1998, kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista EYVL L 166, 11.6.1998.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1346/2000, annettu 29 päivänä toukokuuta 2000, maksukyvyttömyysmenettelyistä, EYVL L 160, 30.6.2000. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CES 79/2000, 26. tammikuuta 2001) esittelijä oli Guido Ravoet, EYVL C 75, 15.3.2000.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1347/2000, annettu 29 päivänä toukokuuta 2000, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliitto- ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa, EYVL L 160, 30.6.2000. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CES 940/1999, 20. lokakuuta 1999) esittelijä oli Paolo Braghin, EYVL C 368, 20.12.1999.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1348/2000, annettu 29 päivänä toukokuuta 2000, oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa, EYVL L 160, 30.6.2000. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CES 947/1999, 21. lokakuuta 1999) esittelijä oli Bernardo Hernández Bataller, EYVL C 368, 20.12.1999.
- Direktiivi 2000/35/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, kaupallisissa toimitissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta, EYVL L 200, 8.8.2000.
- Toimenpideohjelma tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamisesta siviili- ja kauppaoikeuden alalla, EYVL C 12, 15.5.2001.
- Neuvoston päätös, tehty 28 päivänä toukokuuta 2001, siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston perustamisesta, EYVL L 174, 27.6.2001. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CES 227/2001, 28. helmikuuta 2001) esittelijä oli Daniel Retureau, EYVL C 139, 11.5.2001.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1206/2001, annettu 28 päivänä toukokuuta 2001, jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa, EYVL L 174, 27.6.2001. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CES 228/2000, 28. helmikuuta 2001) esittelijä oli Bernardo Hernández Bataller, EYVL C 139, 11.5.2001.
- Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (Bryssel I) 22. joulukuuta 2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001, EYVL L 12, 16.1.2001. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CES 233/2000, 1. maaliskuuta 2000) esittelijä oli Henri Malosse, EYVL C 117, 26.4.2000.
- Vihreä kirja vaihtoehtoisista riidanratkaisumenettelyistä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, KOM(2002) 196 lopullinen, 19. huhtikuuta 2002.
- Asetus (EY) N:o 805/2004, annettu 21 päivänä huhtikuuta 2004, riitauttamattomia vaateita koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanomääräyksen käyttöönotosta, EUVL L 143, 30.4.2004. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CESE 1348/2002, 11. joulukuuta 2002) esittelijä oli Guido Ravoet, EUVL C 85, 8.4.2003.
- Ehdotus asetukseksi eurooppalaisesta vähäisten vaatimusten menettelystä, KOM(2005) 87 lopullinen, 15. maaliskuuta 2005. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CESE 243/2006, 14. helmikuuta 2006) esittelijä oli Jorge Pegado Liz.
- Vihreä kirja tuomioiden täytäntöönpanon tehostamisesta Euroopan unionissa: pankkitalletusten takavarikointi, KOM(2006) 618 lopullinen. Aiheesta laaditun ETSK:n lausunnon (CESE 1237/2005, 26. syyskuuta 2007) esittelijä oli Jorge Pegado Liz.
- Asetus (EY) N:o 1896/2006, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006, eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta, EUVL L 399, 30.12.2006. Ehdotuksesta asetukseksi (KOM(2004) 173 lopullinen) laaditun ETSK:n lausunnon (CESE 133/2005, 22. helmikuuta 2005) esittelijä oli Jorge Pegado Liz, EUVL C 221, 8.9.2005.

7. Yhteisön tason ryhmäkanteen muuttajat

7.1 Mitä ryhmäkanteen ei saa olla

7.1.1 Ryhmäkanteen ei saa olla edustajakanteen:

7.1.1.1 Edustajakanteen voivat nostaa vain tietyt viralliset tahot (kuluttajajärjestöt, kuluttaja-asiamies). Kuluttajat eivät yleensä voi saada tällä menettelyllä korvausta kärsimästään henkilökohtaisesta vahingosta.

7.1.1.2 Näiden menettelyjen päätavoitteena on lopettaa kuluttajien etujen vastainen toiminta tai, eräissä maissa, poistaa kuluttajasopimusten kohtuuttomat tai laittomat ehdot, joista tuomioistuimien ei voi määrätä maksettavaksi vahingonkorvausta.

7.1.1.3 Eräät valtiot ovat mukauttaneet näitä mekanismeja niin, että vahingonkorvaukset kuluttajille ovat mahdollisia. Näitä vahingonkorvauksia ei kuitenkaan makseta yksittäisille kuluttajille, vaan ne annetaan edustustelinten säilyttäväksi tai suoritetaan valtiolle sosiaalisiin käyttötarkoituksiin.

7.1.1.4 Tämä mekanismi ei siis käytännössä vastaa todellista ryhmäkannetta, jossa kaikki kuluttajat saavat vahingonkorvausta yhdellä oikeudenkäyntimenettelyllä.

7.1.2 Ryhmäkanteen ei saa olla amerikkalaistyyppinen ryhmäkanteen (class action):

7.1.2.1 Yhteisön ryhmäkanteen käyttöönotto ei saa johtaa amerikkalaistyyppisen *class action* -ryhmäkanteen istuttamiseen Eurooppaan. Yhdysvaltain oikeusjärjestelmä on hyvin erilainen kuin EU:n jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmät. *Class action* -tyyppisen ryhmäkanteen heikkoudet, joiden väitetään johtavan yltiöpäisyyksiin, ovat amerikkalaisen oikeusjärjestelmän erityispiirteitä eikä niitä voisi tapahtua Euroopassa.

7.1.2.2 Yhdysvalloissa kansalaisista koostuvat valamiehistöt ja vaaleilla valitut tuomarit tekevät tuomioistuinten päätökset. Tämä erityinen kokoonpano, joka poikkeaa useimpien EU:n jäsenvaltioiden käytännöstä (ammattituomarit), johtaa hyvin usein siihen, että tietyt osavaltioiden tuomioistuimet hyväksyvät tuulesta temmattuja kanteita ja antavat kantajien kannalta liian suotuisia ratkaisuja. Tämä taas saa kuluttajat hakeutumaan kanteineen näihin tuomioistuihin pikemmin kuin vähemmän suopeina tunnettuihin (ns. *forum shopping* eli oikeuspaikkaa koskeva keinottelu).

7.1.2.3 Yhteisön ryhmäkanteen sitä vastoin toimisi linnoituksena tällaista oikeuspaikkakeinottelua vastaan, sillä sen puitteissa luotaisiin yksi ainoa menettely, joka otettaisiin käyttöön kaikissa jäsenvaltioissa. Siten kanteen käsittely ja tuomioistuinten päätökset olisivat samantyyppisiä kantajan valitsemasta oikeuspaikasta tai valtiosta riippumatta.

7.1.2.4 Yhdysvalloissa voidaan määrätä vahingonkorvauksien lisäksi myös punitiivisia eli luonteeltaan rankaisevia vahingonkorvauksia. Nämä valamiehistöjen ja vaaleilla valittujen tuomarien määräämät korvaukset nousevat usein tähtitieteellisiin summiin. Useimmissa Euroopan valtioissa ei ole käytössä luonteeltaan rankaisevia vahingonkorvauksia.

7.1.2.5 Asianajajien palkkiot perustuvat yleiseen järjestelmään, jossa palkkiot riippuvat oikeudenkäynnin tuloksesta (*contingency fees*). Kyseessä on eräänlainen *quota litis* -sopimus, jossa asianajajat, jotka voivat olla itse kantajia, saavat osan saavutetusta tuloksesta. Tällainen järjestelmä on kielletty useimmissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa joko lain tai asianajajien eettisten normien perusteella.

7.2 Keskeinen valinta: "opt-in" vai "opt-out"

Tarkasteltaessa jäsenvaltioissa käytössä olevia ryhmäkannemenettelyjä ne voidaan luokitella sen mukaan, miten menettely käynnistetään ja miten kuluttaja osallistuu menettelyyn. Kun kuluttaja ilmoittaa omaehtoisesti menettelyyn osallistumisestaan, kyseessä on opt-in-järjestelmä. Kun asian käsittelyn käynnistyminen tarkoittaa automaattisesti sitä, että kyseinen kuluttaja osallistuu menettelyyn ilman, että hänen tarvitsisi ilmoittautua, kyseessä on opt-out-järjestelmä. Viimeksi mainitussa tapauksessa kuluttajalla on aina mahdollisuus irrottautua menettelystä. Yhteisön ryhmäkanteen nostamisen yhteydessä on siis aina ensin valittava sen perusmekanismi.

7.2.1 Opt-in-järjestelmä ja pilottioikeudenkäynnit

7.2.1.1 Niin kutsutussa opt-in-järjestelmässä henkilöltä edellytetään nimenomaista tahdonilmaisua, jotta hän voi osallistua menettelyyn. Kiinnostuneiden on siis ilmoitauduttava ja nimenomaisesti pyydettyä saada osallistua kanteeseen ennen asian ratkaisemista.

Opt-in-järjestelmän rinnalla on kehittynyt myös ns. pilottioikeudenkäynteihin tai ensimmäiseen vahvistustuomioon perustuva järjestelmä. Nämä menettelyt muistuttavat läheisesti opt-in-järjestelmään perustuvia ryhmäkanteita, sillä niissäkin asianosaisten on ilmoitauduttava voidakseen osallistua menettelyyn ja esittää henkilökohtaisia vaateita. Tämän järjestelmän erityispiirre on se, että tuomari valitsee yhden erillisistä vahingonkorvausvaateista ja antaa päätöksen vain siitä. Tässä ennakkotapauksessa annetulla päätöksellä on sitova vaikutus kaikkiin muihinkin tuomioistuimelle esitettyihin henkilökohtaisiin vaateisiin.

7.2.1.2 Kyseisten järjestelmien edut

7.2.1.2.1 Kulloinkin kyseessä olevan ryhmän jokaisen jäsenen on ilmoitauduttava, yleensä kirjoittautumalla luetteloon, voidakseen osallistua menettelyyn. Tapahtuu siis nimenomainen tahdonilmaisus, minkä ansiosta menettely on sopuoinnussa vireillepano-oikeutta koskevan periaatteen kanssa. Kantaja ryhtyy toimiin asianomaisten henkilöiden puolesta vasta, kun nämä ovat antaneet muodollisen suostumuksensa.

7.2.1.2.2 Opt-in-järjestelmä mahdollistaa sen, että ennustettavissa olevien korvausten laajuus voidaan määritellä ennakkoon. Tämä on tärkeää kun ajatellaan yleisesti niitä vastaajia, joita korvausvaatimus suoraan koskee, sekä heidän mahdollisuuksiaan ottaa vakuutus, joka kattaa osan mahdollisista vahingoista. Näin pystytään ennakoimaan asianmukaiset varat, joilla voidaan vastata oikeutettuihin korvausvaatimuksiin.

7.2.1.2.3 Pilottioikeudenkäyntiin perustuvassa menettelyssä tuomarille esitellään vain yksi henkilökohtainen asia, jonka perusteella tämä arvioi ongelmaa: näin säästetään tuomarin aikaa ja hänen työskentelynsä tehostuu, sillä hän arvioi elinkeinonharjoittajan vastuun tämän yhden tapauksen perusteella.

7.2.1.3 Kyseisten järjestelmien haitat

7.2.1.3.1 Nämä järjestelmät ovat vaikeasti hallinnoitavia ja kalliita: asianosaisten on ilmoitauduttava osallistuakseen menettelyyn ja laadittava asiastaan henkilökohtainen asiakirjakansio. Henkilökohtaisten kansioiden hallinnoinnista tulee vaikeaa, kun asianosaisten määrä on suuri.

7.2.1.3.2 Tämä venyttää menettelyä, sillä tuomioistuimen on järjestettävä ja käsiteltävä kaikki henkilökohtaiset kansiot. Useimpien ryhmäkanteiden taustalla olevissa suurissa kantajaryhmissä käsiteltävissä massajutuissa yksittäisten kantajien kärsimät vahingot ovat suhteellisen samankaltaisia, eikä niitä usein ole tarpeen käsitellä erikseen.

7.2.1.3.3 Pilottioikeudenkäyntijärjestelmässä tuomari ei aina määrää maksettavan vahingonkorvauksen määrää ja siirtää toisinaan asian käsittelyn erillisiin oikeudenkäynteihin. Tämä aiheuttaa hallinnointiongelmia ja pidentää menettelyn kestoa.

7.2.1.3.4 Tutkimus käynnistetyistä opt-in-tyyppisistä ryhmäkanteista ja pilottioikeudenkäynneistä niissä maissa, joissa tämä järjestelmä on käytössä, paljastaa lisäksi, että monet kuluttajat jättävät nostamatta kanteen tuomioistuimessa, koska heillä ei ole riittävästi tietoa menettelyn olemassaolosta. Suuri osa asianomaisista myös jättää kanteen nostamatta oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvien aineellisten, taloudellisten ja psykologisten esteiden vuoksi (menettelyn vaatima aika ja raha sekä sen äärimmäinen vaikeaselkoisuus).

7.2.1.3.5 Kaikkien mahdollisten asianosaisten ja kanteen todella nostavien henkilöiden määrien välillä on siis huomattava hävikki. Kuluttajille suoritettava vahingonkorvaus on siten epätäydellinen, ja elinkeinonharjoittaja voi säilyttää suuren osa mahdollisesti saamastaan laittomasti hankitusta voitosta. Menettelyn yksi tavoite, varoittava vaikutus, jää saavuttamatta.

7.2.1.3.6 Näihin järjestelmiin liittyy myös ongelma, joka koskee annetun tuomion suhteellista vaikutusta. Ryhmäkannemenettelyllä saatu tuomioistuimen päätös sitoo vain niitä henkilöitä, jotka ovat ilmoittautuneet kyseiseen ryhmään. Näin ollen niillä kuluttajilla, jotka eivät ole ilmoittautuneet, on oikeus nostaa yksittäisiä kanteita, joissa annettavat päätökset voivat olla ristiriidassa ryhmäkanteen puiteissa annetun päätöksen kanssa.

7.2.2 Opt-out-järjestelmä

7.2.2.1 Perinteinen ryhmäkänne perustuu ns. opt-out-järjestelmään, jossa kaikki jostain käytännöstä kärsineet henkilöt kuuluvat automaattisesti ryhmään, elleivät he nimenomaisesti ilmaise haluavansa irrottautua siitä.

Eräissä Euroopan valtioissa on kehitetty erityinen ryhmäkannemenettelyn muoto tämän järjestelmän pohjalta.

7.2.2.2 Järjestelmän edut

7.2.2.2.1 Opt-out-tyyppisten kansallisten järjestelmien tarkastelu osoittaa, että tämä menettely on helpompi hallinnoida ja tehokkaampi kuin eräissä jäsenvaltioissa käytettävät muut menettelyt.

7.2.2.2.2 Se takaa asianosaisille todelliset oikeussuojakeinot ja siten myös oikeudenmukaiset ja tehokkaat vahingonkorvaukset kaikille sääntöjenvastaisista käytännöistä kärsineille kuluttajille.

7.2.2.2.3 Sillä vältetään kantajalle ja tuomioistuimelle aiheutuvat hallinnointivaikkeudet (ryhmän jäsenet ilmoittautuvat vasta menettelyn lopussa eivätkä etukäteen).

7.2.2.2.4 Sillä on lisäksi todellinen varoittava vaikutus vastuulliseen osapuoleen nähden, sillä tämän täytyy maksaa korvauksia kaikille tietystä käytännöstä vahinkoa kärsineille ja mahdollisesti palauttaa laittomasti hankitut voitot, jotka se on saanut.

7.2.2.2.5 On myös otettava huomioon tämäntyyppisen menettelyn edut elinkeinonharjoittajan kannalta. Ryhmäkanteen avulla voidaan säästää taloudellisia ja henkilöstöresursseja sekä tehostaa elinkeinonharjoittajan puolustusta. Sen sijaan, että elinkeinonharjoittajan täytyisi yhtäaikaisesti hoitaa monia samanlaisia riita-asioita monissa eri tuomioistuimissa, se esittää puolustuksensa vain yhdessä tuomioistuimessa.

7.2.2.3 Järjestelmän haitat

7.2.2.3.1 Tätä järjestelmää voitaisiin pitää yhteensopimattomana eräiden maiden perustuslaillisten periaatteiden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen sekä etenkin vireillepano-oikeutta koskevan periaatteen kanssa sikäli, että henkilöt kuuluvat automaattisesti ryhmään ilman, että he olisivat antaneet tähän nimenomaisen suostumuksensa. Jos he eivät irrottaudu ryhmästä, annettava päätös saattaa sitoa heitä.

On kuitenkin täysin mahdollista säilyttää tämä yksilöllinen vapaus joko lähettämällä asianomaisille henkilöille henkilökohtainen tiedote, jolloin voidaan katsoa, että ne, jotka eivät tämän jälkeen irrottaudu ryhmästä, antavat hiljaisen hyväksyntänsä kanteelle, tai antamalla ryhmän jäsenille oikeus irrottautua kanteesta milloin tahansa ja jopa päätöksen antamisen jälkeen sekä sallimalla heidän nostaa erilliskanteita, jos annettu päätös on heille epäedullinen.

7.2.2.3.2 Myös puolustuksen oikeuksia kuten vastavuoroisuusperiaatetta ja osapuolten tasavertaisen aseman periaatetta loukattaisiin: elinkeinonharjoittajan tulee voida käyttää yksilöllisiä puolustuskeinoja ryhmäkanteen kattamaan ryhmään kuuluvaa uhria vastaan. Tämä periaate liittyy Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan sisältyvään "tasapuolisen oikeudenkäynnin" periaatteeseen. Opt-out-menettelyssä kaikkia asianosaisia ei ehkä yksilöitäisi nimeltä eikä elinkeinonharjoittaja, jota vastaan kanne on nostettu, tietäisi heidän henkilöllisyyttään. Näin ollen tämän voisi olla mahdotonta hyödyntää yksilöllisiä puolustuskeinoja.

Ryhmäkanteessa yksilölliset tilanteet ovat kuitenkin väistämättä jossain määrin samankaltaisia, ja on tuomarin tehtävä taata, että näin todella on. Kuluttaja- ja kilpailuriita-asiat johtuvat pääasiallisesti sopimuksesta, ja tästä syystä asianosaisten tilanteet ovat lähes identtisiä. Riitautettu oikeudellinen kysymys on täysin sama. On siis vaikea nähdä, miten elinkeinonharjoittaja voisi käyttää jotain erityistä puolustuskeinoa jotakuta yksittäistä kuluttajaa vastaan.

Tuomarilla voi olla koko menettelyn ajan mahdollisuus hylätä kanne, jossa hän toteaa yksilöllisten tilanteiden välillä olevan suuria tosiasiallisia tai oikeudellisia eroja.

Lopuksi tuomarilla on vahingonkorvauksista päättäessään mahdollisuus luoda alaryhmiä mukauttaakseen esimerkiksi vahingonkorvaussummia yksittäisten tilanteiden ja siten mahdollisten vastuullisuuden lievennysten mukaan.

7.2.3 Opt-out- ja opt-in-menettely riita-asian mukaan

7.2.3.1 Tanskan ja Norjan äskettäin valitsemassa järjestelmässä on mukana sekä opt-in- että opt-out-menettely. Tuomari voi valita opt-out-järjestelmän, jos riita-asia ei ole kyse suurista summista, jos vaateet ovat samankaltaisia ja jos menettely on hankala toteuttaa opt-out järjestelmän pohjalta. Kuluttajaoikeuden alalla on lukuisia riita-asioita, joissa kuluttajilla ei ole tehokkaita yksilöllisiä oikeuskeinoja sen vuoksi, että asianosaisia on suuri joukko ja kyseessä ovat pienet summat. Opt-out-järjestelmään perustuva menettely mahdollistaa sen, että kaikki asianosaiset voidaan ottaa huomioon ja seuraamukset ovat laittomasti hankittujen mahdollisten voittojen tasalla. Riita-asioissa, joissa yksittäiset vahingot ovat arvoltaan korkeat, valitaan opt-in-järjestelmä ja edellytetään, että jokainen yksittäinen kuluttaja ilmoittaa osallistumisestaan menettelyyn.

7.2.3.2 Järjestelmän edut

Massajutuissa menettelyn hallinnointi helpottuu. Korvaustavoite saavutetaan, jos tiedotustoimet ovat tehokkaita. Myös varoitustavoite täyttyy.

Vahingonkorvausten ja varoitusvaikutuksen tehokkuus tasapainottavat menettelyn mahdollisia ristiriitaisuuksia perustuslaillisten periaatteiden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa.

7.2.3.3 Järjestelmän haitat

Ensinnäkin on korostettava, että opt-in- ja opt-out -järjestelmien raja on vaikeasti määriteltävissä. Tanska ja Norja ovat ottaneet järjestelmät käyttöön vasta hiljattain, eikä käytettävissä ole konkreettisia oikeustapauksia. Laeissa viitataan vain ”pieniä rahasummia koskeviin massajuttuihin, joissa erilliskanteet ovat epätodennäköisiä”.

Tämä epäselvän rajanvedon ongelma saattaa johtaa hyvin pitkiin keskusteluihin menettelyn aikana sekä menettelyä pitkittäviin muutoksenhakuihin.

7.3 Tuomarin rooli

7.3.1 Tällaisessa erityisessä oikeudenkäyntimenettelyssä, jossa vastakkain on useita kantajia, tuomarille annetut valtuudet ovat tärkeä kysymys.

7.3.2 Useimmissa opt-out-järjestelmissä menettelyn ensimmäinen vaihe onkin se, että tuomari tutkii, voidaanko kanne ottaa käsiteltäväksi. Pilotioikeudenkäynneissä tutkitaan yksi erillistapaus samaa tarkoitusta varten.

7.3.2.1 Tämän käsiteltäväksi ottamisen edellytysten tutkintavaiheen etuna on, että sen avulla voidaan estää sääntöjenvastaiset tai epäasianmukaiset menettelyt ja pysäyttää siten jo menettelyn alussa selvästi perusteettomat tai tuulesta temmatut vaatimukset, jotka voisivat vahingoittaa laittomasti vastapuolen julkisuuskuva.

7.3.2.2 Tuomari vastaa siitä, että asian käsiteltäväksi ottamisen edellytykset tutkitaan asianmukaisesti. Konkreettisesti ilmaistuna hänen tehtävänä on varmistaa, että ryhmäkanteen nostamiselle laissa asetetut edellytykset täyttyvät.

7.3.2.3 Erityisesti hänen on tarkistettava, että

- riita-asia on todella olemassa (kantajan riita-asia ei saa olla vanhentunut)
- ryhmän kokoonpano tekee yhteisen tai edustajan avulla tapahtuvan menettelyn mahdottomaksi
- ryhmän intressit ovat yhteneväisiä joko oikeuskysymysten tai tosiseikkojen osalta (sama riitautettu asia)
- elinkeinonharjoittajaa kohtaan esitetty vaatimus on johdonmukainen sen tueksi esitettyjen tosiseikkojen kanssa (*fumus boni iuris* eli ehto kanteen perustelluudesta ensi näkemältä)
- kantaja kykenee edustamaan ja puolustamaan asianmukaisesti ryhmän jäsenten etuja.

7.3.3 Myöhemmässä vaiheessa on myös tärkeää, että tuomari voi hyväksyä mahdollisen sovintoehdotuksen tai hylätä sen, jos hän katsoo, ettei se ole ryhmän jäsenten etujen mukainen. Tätä varten hänellä on oltava suuremmat valtuudet kuin pelkkä sovintoehdotusten hyväksymisvalta, joka hänellä on lain mukaan useimpien jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmissä.

7.3.4 Tämän menettelyn erityispiirteet edellyttävät myös mukautettuja menettelytapoja todisteiden esittämistä varten. Tuomarilla tulee olla valtuudet antaa määräyksiä vastapuolelle tai kolmansille osapuolille saadakseen näiltä asiakirjoja tai valtuudet määrätä tutkintatoimia uusien todisteiden löytämiseksi. Ryhmäkannetta koskevassa lainsäädännössä on säädettävä nimenomaisesti, että tuomari ei voi kieltäytyä toimimasta näin, mikäli kantajat sitä pyytävät.

7.3.5 Jotta tuomarit voivat käyttää näitä valtuuksia mahdollisimman hyvin, näyttäisi olevan tarpeen säätää, että vain tietyt erikseen nimetyt tuomioistuimet olisivat toimivaltaisia käsittelemään ryhmäkanteita. Olisi siis mukautettava jäsenvaltioiden oikeudellisia rakenteita ja annettava näiden tuomioistuintuimien tuomarille erityiskoulutusta.

7.4 Vahinkojen tosiasiallinen korvaaminen

7.4.1 Ryhmäkanteella on voitava vaatia korvausta aineellisesta (taloudellisesta) vahingosta, fyysisestä haitasta, kivusta ja kärsimyksestä sekä muista immateriaalisista vahingoista. Koska kanteen tavoitteena on sekä kuluttajien kärsimän vahingon korvaaminen että varoitava vaikutus, vaikuttaisi olevan tarpeen säätää kaikenlaisen vahinkojen korvaamisesta. On myös oltava mahdollista antaa tuomioistuintuimien käyttöön yksinkertaisia, halpoja ja avoimia arviointimenetelmiä vahingonkorvausperiaatetta hylkäämättä.

7.4.2 Ryhmäkanteen kantajien on myös voitava saada tuomarilta erityyppisiä korvauksia. Yhä mahdollisten sääntöjenvastaisen toiminnan lopettamisen tai jonkin oikeustoimen mitätöinnin lisäksi vahingot tulee voida korvata suorasti tai epäsuorasti. Lisäksi siihen tulee voida liittää muita korvaustoimenpiteitä kuten oikeuden päätöksen julkaisemisesta tiedottaminen, julkiset ilmoitukset jne.

7.4.3 Suorat ja yksilölliset vahingonkorvaukset eivät saa olla ainoa harkittava vaihtoehto, sillä tietyissä tapauksissa niitä olisi vaikea ellei mahdoton toteuttaa siitä syystä, että opt-out-menettelyssä ryhmän jäseniä ei voida yksilöidä, koska heitä on liian paljon tai koska heidän yksilölliset korvausvaateensa ovat liian pieniä. Keskeistä on, että henkilöt saavat aina vahingonkorvauksen, vaikka epäsuorankin, ja että varoitava vaikutus toteutuu.

7.4.3.1 On pohdittava asianmukaisia järjestelyjä sellaisia tapauksia varten, joissa tuomari pystyy laskemaan yksilöllisen korvauksen määrän kullekin yksilöidylle tai yksilöitävissä olevalle ryhmän jäsenelle (opt-in-menettely, pilottioikeudenkäynti tai jopa opt-out-menettely, jos elinkeinonharjoittaja on esimerkiksi toimitannut luettelon asianomaisista asiakkaista), mutta myös niitä tapauksia varten, joissa korvauksen jakaminen yksittäisille kantajille olisi liian vaivalloista yksilöllisten korvausvaateiden pienuuden vuoksi.

7.4.3.2 Samoin, jos kaikkia vahingonkorvauksia ei pystytä jakamaan, jäännös tulisi pyrkiä käyttämään epäsuoraan korvaustoimenpiteeseen. Tuomarin on päätöksessään määrättävä, mitä tointa jäännöksellä rahoitetaan, ja hänen on päätettävä toimen täytäntöönpanon valvontamenettelyistä. Tämä valvonta voidaan antaa kolmannen osapuolen hoidettavaksi.

7.4.3.3 Jos tällainen epäsuora korvaustoimenpidekin on mahdoton, tuomarin määrittämä jäännössumma maksetaan kokonaisuudessaan ryhmäkanteita tukevaan rahastoon tulevien menettelyjen rahoittamista varten.

7.4.3.4 Jos tuomari ei kykene määrittämään kunkin yksilöllisen vahingonkorvauksen määrää tapauksissa, joissa kaikkia ryhmän jäseniä ei voida yksilöidä (ainoastaan opt-out-menettely), hänen on voitava laatia eri vahinkoluokkien arviointitaulukko. Näiden summien jakaminen voidaan antaa tuomioistuimelle kanslian, ryhmän edustajan asianajajan tai kolmannen osapuolen (vakuutusyhtiön, tilinpitäjän jne.) tehtäväksi. Näin tuomioistuin vapautuu yksilöllisten vaateiden mutkikkaasta ja aikaa vievästä analysoinnista.

7.4.3.5 Jälkimmäisessä tapauksessa tuomarin on voitava tehdä varaus yksilöllisistä korvauksista niille ryhmän jäsenille, jotka ilmoittautuvat oikeuden päätöksen julkistamisen jälkeen, ja jäännös on osoitettava ryhmän kärsimää vahinkoa epäsuorasti korvaaviin toimiin.

7.4.3.6 Jos epäsuorat toimet eivät ole mahdollisia, jäännös on maksettava tukirahastoon.

7.5 Muutoksenhaku

7.5.1 Ryhmäkanteessa on tunnustettava molempien osapuolien muutoksenhakuoikeus.

7.5.2 Kun otetaan huomioon yhtäältä vahinkoa kärsineille maksettavien korvausten nopeuden ja toisaalta oikeuksien asianmukaisen huomioonottamisen tärkeys, kummankin osapuolen oikeus hakea päätökseen muutosta on sovittava yhteen näiden ensisijaisten näkökohtien kanssa.

7.5.3 Tämän oikeuden tunnustamisen tulisi velvoittaa jäsenvaltiot luomaan nopeita muutoksenhakumenettelyjä, jotta muutoksenhakua ei käytettäisi vain viivytystarkoituksiin.

7.5.4 Lisäksi varmuus siitä, että vastuussa olevan osapuolen maksettavaksi tuomittuja vahingonkorvauksia varten tehdään asianmukaiset varaukset sen kirjanpidossa, muodostaa myös takuun ryhmän jäsenille muutoksenhakutapauksissa.

7.6 Järjestelmän rahoitus

7.6.1 Ryhmäkantejärjestelmän tulee ajan mittaan rahoittaa itse itsensä.

7.6.2 Koska ei ole toivottavaa eikä mahdollista luoda amerikkalaistyyppistä yleistä *contingency fee* -järjestelmää, joka on eurooppalaisen oikeusperinnön vastainen, on välttämätöntä säätää rahoitusmuodosta, jonka avulla kantajat, joilla ei ole tarvittavia varoja ryhmäkanteen nostamiseen, voivat saada ennakkoa oikeuskulujen varten (asianajajapalkkiot, asiantuntijalausuntojen kustannukset tuomarin määräämien tutkintatoimien yhteydessä jne.).

7.6.3 Yhtenä keinona rahoittaa järjestelmä olisi perustaa ryhmäkanteiden tukirahasto, joka saisi varoja tuomittujen yritysten laittomasti hankituista voitoista, jotka tuomari on määritellyt menettelyn yhteydessä, siinä tapauksessa, että suoraan vahinkoa kärsineet yksilöidyt henkilöt eivät peri niitä. ⁽³⁵⁾

7.6.4 Tukirahaston tehtävänä voi lisäksi olla koota kaikki meneillään olevia ryhmäkanteita koskevat tiedot ja tiedottaa ryhmään ilmoittautumisen, siitä irrottautumisen tai korvauksen saamisen edellyttämistä toimenpiteistä.

7.7 Muut menettelysäännöt

Jos mennään yksityiskohtiin, erilaisia tapauksia varten säädettäviä menettelysääntöjä on valtavasti. Tässä niistä esitetään vain *pro memoria* -luettelo.

Kyseessä ovat seuraavat seikat:

- asianosaisille ilmoittamista koskevat järjestelyt
- oikeudenkäynti- ja oikeusapukulut
- jäsenvaltioiden oikeus- ja hallintoviranomaisten yhteistyö
- kanteen nostamista ja vanhentumista koskevat määräajat
- internetin käyttö (eJustice).

8. Lainsäädäntöväline: asetus vai direktiivi

8.1 Ryhmäkante voidaan toteuttaa yhteisön tasolla joko direktiivillä tai asetuksella. Pelkkää suositusta ei voida pitää luonteeltaan sellaisena, että se loisi tehokkaat ja yhtenäiset ehdot kyseisen aloitteen yhdenmukaiseksi hyväksymiseksi 27 jäsenvaltiossa.

⁽³⁵⁾ Hyvä esimerkki on Québecissä käytössä oleva ryhmäkanteiden tukirahasto, jota pidetään välttämättömänä ryhmäkanteiden kehittämisen kannalta. Rahasto saa varoja ryhmäkanteensa voittaneille kantajille maksettujen ennakoiden korvaamisesta sekä sellaisten vahingonkorvausten jäännöksistä, jotka ryhmän jäsenet ovat jättäneet perimättä. Tuomarin tulee myöntää ryhmäkanteen nostavalle kantajalle kulukorvauksia kanteen nostamisesta vain tositteita vastaan.

8.2 Jos tarkoituksena on laajentaa soveltamisalaa muihin aiheisiin eikä rajoittaa sitä yksinomaan kuluttajaoikeuteen ja jos oikeusperustaksi valitaan perustamissopimuksen 65 ja 67 artikla, voidaan harkita asetuksen hyväksymistä. Saman periaatteen mukaisesti on hyväksytty asetukset maksukyvyttömyysmenettelyistä, eurooppalaisesta täytäntöönpanomääräyksestä, eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä, eurooppalaisesta vähäisten vaatimusten menettelystä sekä pankkitalletusten takavarikoinnista.

8.3 Jos kuitenkin päätetään ainakin aluksi rajoittaa aloite koskemaan vain kuluttajien oikeuksia, asianmukaisin lainsäädäntöväline yhteisön ryhmäkanteen luomiseksi vaikuttaisi olevan direktiivi, joka olisi jatkoa kieltokanteista annetulle direktiiville.

8.4 Jäsenvaltioiden välillä on itse asiassa vielä merkittäviä eroja menettelysääntöjen suhteen, ja siksi ryhmäkanteen peruseriaatteet on syytä määrittää yleisellä tasolla, koska jäsenvaltiot panevat direktiivin toimeen omien normaalien menettelyperiaatteidensa mukaisesti.

Ei ole esimerkiksi varmaa, onko yhdenmukaistaminen mahdollista, sillä tällaisia kanteita käsittelemään nimettävien tuomioistuimien on noudatettava kunkin valtion oikeusjärjestelmän sääntöjä.

Kannemenettelyt tulee myös mukauttaa valtioiden erityispiirteisiin. Tästä syystä asetus ei olisi asianmukainen lainsäädäntöväline.

8.5 Vaikuttaa ilmeiseltä, että tässä tapauksessa direktiivillä tulee säätää täydellisestä yhdenmukaistamisesta, jotta jäsenvaltiot eivät tee järjestelmästä sitovampaa niiden alueella kotipaikkaansa pitävien yritysten kannalta.

Bryssel 14. helmikuuta 2008

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Dimitris DIMITRIADIS

LIITE

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean

Keskustelussa hylättiin seuraavat muutosehdotukset, jotka saivat vähintään neljänneksen annetuista äänistä:

1. Kohta 7.2.2.4

Muutetaan kuulumaan seuraavasti: "Sillä on lisäksi todellinen varoittava vaikutus vastuulliseen osapuoleen nähden, sillä tämän täytyy maksaa korvauksia kaikille tietyistä käytännöistä vahinkoa kärsineille ja mahdollisesti palauttaa laittomasti hankitut voitot, jotka se on saanut."

Perustelu

Ks. kohtaa 7.6.3 koskeva perustelu.

Äänestystulos

Puolesta 104 Vastaan 114 Pidättyi 13

2. Kohta 7.6.1

Poistetaan kohta.

~~"Ryhmäkannajärjestelmän tulee ajan mittaan rahoittaa itse itsensä."~~

Perustelu

Mahdollisuus hyödyntää oikeuspalveluita on julkisviranomaisten vastuulla, eikä sen pitä olla riippuvainen edellisten valitusmenettelyiden onnistumisesta, eikä sillä saa olla yhteyttä myöskään myöhempiin menettelyihin (ks. myös kohtaa 7.6.3 koskeva perustelu).

Äänestystulos

Puolesta 107 Vastaan 116 Pidättyi 10

3. Kohta 7.6.3

Muutetaan kuulumaan seuraavasti:

"Yhtenä keinona rahoittaa järjestelmä olisi perustaa ryhmäkanteiden tukirahasto, joka saisi varoja tuomittujen yritysten laittomasti hankituista voitoista, jotka tuomari on määritellyt menettelyn yhteydessä, siinä tapauksessa, että suoraan vahinkoa kärsineet yksilöidyt henkilöt eivät peri niitä. Julkisten viranomaisten on taattava pääsy oikeuskäsittelyyn, esimerkiksi ohjaamalla kuluttajansuojalainsäädännön rikkomuksista tuomitut korvaukset ryhmäkanteiden rahoittamiseen."

Perustelu

Suunnitellun kanteen tavoitteena on korvata kuluttajille aiheutuneita vahinkoja, pois lukien nk. "punitive damages". Tämä USA:n oikeuskäytännöstä lainattu termi sotkee epäasianmukaisella tavalla siviili-intressit ja rikosoikeudelliset käsitteet. Korvausten maksaminen vahinkoa kärsineille kuluttajille toimii riittävänä varoituksena vahingon aiheuttajalle ja antaa kantajille täyden korvauksen heidän kärsimistään vahingoista.

Kysymys siitä, onko lakirikkomuksen tai petoksen avulla saavutettu voittoa, kuuluu julkisviranomaisten asettamien sanktioiden piiriin. Julkisviranomaiset voivat ohjata näistä menettelyistä saatuja varoja ryhmäkannemenettelyiden tukemiseen. Vastuu siitä, että asia on mahdollista saattaa oikeuskäsittelyyn, on demokraattisen valvonnan piiriin kuuluvilla julkisviranomaisilla, pikemminkin kuin siviilioikeuden piiriin kuuluvilla yksilöillä tai organisaatioilla.

Koska vahingot on jo korvattu vahinkoa kärsineille kuluttajille, olisi epäasianmukaista luoda keinotekoisia yhteyksiä yhdestä menettelystä koituneiden tuottojen ja myöhempien tapausten välille — erityisesti silloin, kun tavoitteena ei enää ole oikeudenmukaisen korvauksen maksaminen kuluttajille, jotka kyseisessä tapauksessa ovat kärsineet vahinkoa.

Äänestystulos

Puolesta 104 Vastaan 106 Pidättyi 18